

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
**Development of participatory Buddhist tourism routes In the area of Phra
That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province**

พระมหาณัฐพันธ์ สุทสนวิภาณี, พระมหากิตติ กิตติเมธี,
พระเมธีวัชรจารย์, พระหมามีชัย กิจจสารโ และ พระมหาพงศ์ทราทิตย์ สุธีโร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Phramaha Natthabhan Sudassanavibhānī, Phramaha kitti kittimatee,
PhraMedhiwatcharajarn, Phramaha Michai Kitjasaro,
and Phramaha Pongtaratid Sutheero**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
Corresponding Author, E-mail: mahakitti2017@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อสำรวจสภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane) จำนวน 400 รูป/คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในกลุ่มเป้าหมาย 12 รูป/คน โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ศึกษาวิจัยสามารถวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาบนมิติของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ความเป็นกลางและความยืดหยุ่นในการยอมรับและปรับตัวต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ทำให้การท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจจากกระแสโลกออนไลน์สวนทางกับโลกออฟไลน์ เพราะเป็นจริงที่ถูกสร้างด้วยมีมนุษย์แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งเพราะมีความสวยงามทางสถาปัตยกรรมและมี

* วันที่รับบทความ : 25 ตุลาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 30 พฤศจิกายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2567

Received: October 25 2024; Revised: November 29 2024; Accepted: November 30 2024

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศาสนาวัฒนธรรมและงานศิลปะการท่องเที่ยวเปิดโอกาสที่ดีในการสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การเข้าชมการแสดงศิลปะและงานฝีมือที่ชาวบ้านสร้างขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เทศกาลประจำชาติ งานเทศกาลศาสนา และเทศกาลท้องถิ่นการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ชุมชนช่วยส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น และสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นการกระจายรายได้และส่งเสริมความเจริญของชุมชนการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการการมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า เพศชาย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 144 คนคิดเป็นร้อยละ 36.9 มีสถานภาพสมรส จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีอาชีพค้าขาย จำนวน 196 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) โดยบูรณาการพฤติกรรมการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) ประชาชนมีเพศต่างกันอายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกัน มีอาชีพต่างกัน มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานประชาชนมีพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมสถานศึกษาต่างกัน ต่างกันพฤติกรรมทางการเมืองที่มีพฤติกรรมพฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

3. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนพบว่า การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น เช่น ทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม/ประเพณี การจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางประเพณี/ท้องถิ่นเป้าหมาย

คำสำคัญ: การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว; เชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม; พระธาตุยาคู

Abstract

he research study on “Development of Participatory Buddhist Tourism Routes in Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province” aimed to 1) study the history and value of Buddhism in Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province, 2) survey the status of participatory Buddhist tourism in the Buddhist dimension in Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province, and 3) to upgrade Buddhist tourism in Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province. This research was a mixed method research, quantitative research, calculating the appropriate sample size for the research using Taro Yamane’s formula at 400 monks/person, and qualitative research, in-depth interviews using an interview form to collect data in the target group of 12 monks/person, which was a survey research and in-depth interviews with key informants. The researcher was able to analyze the results of the data analysis.

The research results found that

1. History on the dimensions of people, time, place and analysis of the value in the dimension of Buddhism in the area of Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province found that Kalasin Province is a country with cultural and religious diversity. Neutrality and flexibility in accepting and adapting to other cultures make tourism diverse and interesting from the online world in contrast to the offline world because it is actually created by human hands. Tourist attractions are very important because they are beautiful in architecture and have historical and religious significance. Culture and art Tourism provides good opportunities to experience local culture. Visiting performances of arts and crafts created by villagers Participating in activities related to local culture such as national festivals, religious festivals and local festivals Supporting community tourism helps promote local development and generate income for communities in various areas, which distributes income and promotes the prosperity of tourism communities that are responsible for the environment.

2. The process of participation in the Buddhist dimension in the area of Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province found that 173 males, accounting for 56.8 percent, most of the people were between 36 and 45 years old, 144 people, accounting for 36.9 percent, were married, 198 people, accounting for 49.5 percent, most of them had bachelor's degrees, 153 people, accounting for 38.3 percent, and were merchants, 196 people. The overall was at a high level, the overall was at a high level ($\bar{x} = 3.98$). The overall integration of tourism behavior was at a high level ($\bar{x} = 3.87$). People of different genders, different ages, different education, different marital status, different occupations, and different monthly incomes affected the development of participatory Buddhist tourism routes in the area of Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province. The overall was different. Therefore, the hypothesis is accepted. People have different social structure behaviors, different educational institutions, different political behaviors, religious behaviors/arts/traditional cultures, and the development of participatory Buddhist tourism routes. In the area of Phra That Yaku, Kamalasai District, Kalasin Province, by integrating tourism behavior, the overall picture is different, so the hypothesis is accepted.

3. Buddhist tourism routes in Phra That Yaku area, Kamalasai District, Kalasin Province, by community participation, found that organizing exhibitions related to important Buddhist days, organizing activities on important days of the monarchy, such as making merit by offering alms, preaching sermons, organizing meditation, candlelight processions, organizing exhibitions related to royal duties, organizing activities on important days according to traditions/localities, such as making merit by offering alms, preaching sermons, practicing

meditation, activities promoting culture/traditions, organizing exhibitions to disseminate knowledge related to important days of traditions/target localities.

Keywords: Management; Development of tourism routes; Participatory Buddhist; Yakhu Pagoda

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหนึ่งในแหล่งรายได้ที่สำคัญที่นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ กระแสเงินตราไหลเวียนในประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนากระบวนโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมและขนส่ง รวมถึงการค้า และการลงทุนที่ช่วยเพิ่มการขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อ้างอิงจากบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account: TSA) ในปี พ.ศ. 2565 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศด้านการท่องเที่ยว (Tourism Gross Domestic Product: TGDP) มากถึง 3,995,552 ล้านบาท หรือเท่ากับสัดส่วนร้อยละ 17.79 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ดังนั้น เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนาและกระจายผลประโยชน์ไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง จึงจำเป็นต้องพัฒนาและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2579) ให้มีความสมบูรณ์ ต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) มีอำนาจและหน้าที่หลักในการส่งเสริมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย รวมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ ซึ่งผลการดำเนินงานของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2569 – 2564) ในระยะที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในด้านการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นอันดับที่ 7 ของโลก โดยเฉพาะการขยายตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 3.92 ในปี พ.ศ. 2562 และสามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึงเกือบ 2 ล้านล้านบาท สูงเป็นอันดับที่ 4 ของโลก อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามแผนดังกล่าวยังประสบอุปสรรคและความท้าทายสำคัญหลายประการ เมื่อประเมินผลสำเร็จรายตัวชี้วัดจะพบว่า มีตัวชี้วัดที่มีผลการดำเนินงานสูงกว่าค่าเป้าหมายเพียง 1 ตัวชี้วัด จาก 19 ตัวชี้วัดหลัก โดยตัวชี้วัดที่มีผลการดำเนินงานต่ำกว่าค่าเป้าหมายจำนวน 8 ตัวชี้วัด และมีตัวชี้วัดที่ยังไม่มีการดำเนินงานจำนวน 1 ตัวชี้วัด โดยมีข้อสังเกตว่าแนวทางการพัฒนาในแต่ละยุทธศาสตร์ยังขาดความเฉพาะเจาะจง ประกอบกับความท้าทายในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติจริงและการบูรณาการระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่รับผิดชอบขับเคลื่อนแนว

ทางการพัฒนา ตลอดจนความท้าทายที่มาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 จึงส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแนวทางที่แนะนำในแผน

นอกจากนี้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2565 (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์ชาติ โดยให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งจากภายใน การฟื้นตัวอย่างมีความรับผิดชอบ และการเป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของภูมิภาค ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับดังกล่าวสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั่วโลกในปัจจุบัน นับเป็นโอกาสสำคัญที่ประเทศไทยจะได้พลิกโฉมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดความเข้มแข็งจากภายในที่ยั่งยืน เกิดความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีการเติบโตบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2579) ได้คำนึงถึงบริบทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย โดยการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผน จะมีกรอบการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2569 - 2564) ระยะครึ่งแผนแรก 2) การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยและของโลก 3) การศึกษาแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทยและของโลก 4) การศึกษาทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศต้นแบบรายสำคัญ 5) การทบทวนและวิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 6) การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2579) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วโลกยังเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงมากที่สุดจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ส่งผลให้การเดินทางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเกิดการชะงักงันต่อเนื่องเป็นเวลานาน องค์การการท่องเที่ยวโลกคาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะลดลงกว่าร้อยละ 75 ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งกลับไปอยู่ในระดับเดียวกับเมื่อ 39 ปีที่แล้วได้เป็นจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ลดลงกว่า 1 พันล้านคน และคาดว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายประมาณ 1.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียนสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ ต่างๆ เช่น ประเทศเมียนมา ประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีมนต์เสน่ห์ ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรมที่ดึงดูดประชาชนในท้องถิ่นประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่บรรพบุรุษได้เป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา อันเป็นวิถีชีวิตแบบพุทธศาสนาแบบเถรวาท ประชาชนในภูมิภาคได้เดินทางเพื่อท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติธรรม เช่น ประเพณีการทำบุญผ้าป่า และประเพณีการทอดกฐิน ประเพณี

ต่างๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย งานนมัสการพระธาตุยาคู อำเภอกุมภวาปี จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคอีสาน ของประเทศไทย รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีต่างๆ ในประชาคมอาเซียน อันเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ประเพณีของตน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความสวยงามและมีคุณค่า ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทั้งนี้ทำให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อ ศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมอื่นๆ ของชุมชนในประชาคมอาเซียน นำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและด้านพระพุทธศาสนาเสริมสร้างเป็นฐานความคิดสู่การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง ลดปัญหาความขัดแย้ง เสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงสู่สังคม

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงความต้องการจากการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ กลายเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีประสบการณ์โดยตรงโดยการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งมากขึ้น รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่คาดว่าจะได้รับความนิยมนับจากนี้และอาจจะเป็นโอกาสทางการตลาดของกลุ่ม เอสเอ็มอีในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้คือการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) ในภาวะที่ผู้คนแสวงหา สิ่งยึดเหนี่ยวทางใจประกอบกับกระแสความศรัทธาในการทำบุญไหว้พระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายซึ่งอยู่คู่กับคนไทย มาช้านาน ซึ่งประเทศไทยจัดว่ามีความได้เปรียบจากการมีวัดวาอารามทางทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีซึ่งเกิดจากวิถีชีวิตและศาสนาของคนไทย ทั้งนี้คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับศาสนาพุทธจึงมีการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เพื่อปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี ประจำท้องถิ่นตามวันสำคัญทางพุทธศาสนาตลอดจนศิลปกรรมจำนวนมาก

กล่าวได้ว่าจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรที่หลากหลายแห่งหนึ่งของประเทศไทยโดยเฉพาะภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตั้งอยู่พื้นที่ที่มีภูมิศาสตร์จุดกึ่งกลางของภาคอีสานสามารถเดินทางไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้โดยสะดวก ทั้งทางทิศเหนือ เชื่อมกับจังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนครทางทิศใต้เชื่อมโยงกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคามทางทิศตะวันออกเชื่อมโยงกับเมืองสามแผ่นดิน จังหวัดมุกดาหารและทางทิศตะวันตกเชื่อมโยงกับเมืองเศรษฐกิจสำคัญของภาคอีสานคือ จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ยังมีระบบคมนาคมขนส่งที่สะดวกทั้งสนามบินขอนแก่นท่าอากาศยานนานาชาติขอนแก่น (Khon Kaen International Airport) และสนามบินร้อยเอ็ด ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด (Roi-Et Airport) ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางต่อทางถนนมุ่งหน้าเข้าจังหวัดกาฬสินธุ์ไม่เกิน 69 นาที ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่า เขา น้ำตก วิถีที่สวยงาม แหล่งน้ำสำคัญ ได้แก่ เขื่อนลำปาว สำน้ำชี หรือจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์ได้สรรค์สร้างขึ้นให้เป็นมรดกสืบทอดกันมา ทั้งโบราณสถาน

โบราณวัตถุ วัด พุทธสถานสำคัญกระจายตัวอยู่ทั่วทั้ง 18 อำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ และที่เป็นความโดดเด่นทางทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ มรดกภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ (วิถีผู้ไทย ไทยลาว ไทยญ้อ) ภาษา การแต่งกาย อาหารถิ่น และความเชื่อ นอกจากความเหมาะสมในการท่องเที่ยวจากที่ตั้งภูมิศาสตร์แล้ว จังหวัดกาฬสินธุ์ยังห่างจากเมืองหลวงประเทศไทย อย่างกรุงเทพมหานครทางถนนเพียง 519 กิโลเมตร เป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่ยืนยันด้วยคำกล่าวติดหูชาวอีสานว่า "กาฬสินธุ์ ดินดำน้ำชุ่ม ปลา กุ้งบ่อน คือแซ่แก่งหาง ปลานางบ่อน คือเสียงฟ้าลั่น จักจั่นฮ้องปานฟ้าล่งบน แดกจั่นจั่นคนปิบไฮแซว เมืองนี้มีชูอันชุนแนว แอ่นระบ่ำรำฟ่อน" เป็นคำกล่าวที่บ่งบอกถึงความสุข สนุกสนานที่เชื่อเชิญให้นักเดินทางจากทั่วทุกสารทิศมาร่วมกันท่องเที่ยววิถีถิ่นอีสาน ตามรอยแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ จากคำขวัญจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ว่า "หลวงพ่อดำลือเลื่องเมืองฟ้า แดดสงยาง โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรมผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา ผาเสวยภูพาน มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี"

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากรทั้งสิ้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 จำนวน 985,346 คน แยกเป็น เพศหญิงจำนวน 496,579 คน และเพศชาย จำนวน 488,776 คน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน โดยอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ รองลงมาคืออำเภอยางตลาด และอำเภอกุฉินารายณ์ ความหนาแน่นของประชากร 141.84 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนมากของจังหวัดกาฬสินธุ์ทำเกษตรกรรม โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้แก่จังหวัด ได้แก่ มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน และมีพืชเศรษฐกิจรอง ได้แก่ ยางพารา แตงโม ปาล์มน้ำมัน และพุทรา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีจำนวนสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่จังหวัด ได้แก่ โคเนื้อ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ดไข่ กระบือ สุกร และโคนม ตามลำดับ โดยมีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจมากที่สุด คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ รองลงมา คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด ตามลำดับ ตั้งแต่ปี 2569 - 2566 มีจำนวนเกษตรกรและจำนวนสัตว์เศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากเกษตรกรสนใจประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์มากขึ้นและมีนโยบายจากภาครัฐสนับสนุนสร้างแรงจูงใจด้านปศุสัตว์ นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพในการทำประมง ตั้งแต่ปี 2569-2566 จังหวัดกาฬสินธุ์มีการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมีการเพาะเลี้ยงสัตว์ที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัด เช่น กุ้งก้ามกราม และปลากะชัง CP ในเขื่อนลำปาว ศักยภาพสำคัญทางการประมงที่เป็นที่รู้จักทั่วประเทศ คือ กุ้งกาฬสินธุ์ สำหรับการผลิตกุ้งก้ามกรามนั้น ในปี 2566 จังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวนผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกราม ซึ่งมีจำนวนผู้เลี้ยงกุ้งมากกว่า 687 ราย ในปี 2565 มีการนำเกษตรกรในเขตอำเภอยางตลาดเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ จำนวน 59 ราย จากเดิมในปี 2564 มีเกษตรกรเขตอำเภอเมืองกาฬสินธุ์เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เพียง 39 ราย เห็นได้ว่าพื้นที่หลักสำคัญในการขยายพันธุ์กุ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์จะอยู่ที่อำเภอเมืองกาฬสินธุ์และอำเภอยางตลาด เนื่องจากมีพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำสำคัญ คือ เขื่อนลำปาว ข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์มีความหลากหลายกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดตามแผนที่แสดงความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน ตามหลักแนวคิดของรัฐบาลและตอบสนองแผนพัฒนา จึงสนใจศึกษาข้อเสนอแนะจากงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เสนอเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเจาะลึกความเป็นไปได้ สร้างความตระหนักของท้องถิ่น ชุมชน และการมีส่วนร่วมดำเนินการ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์โดยมุ่งหวังให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเฉพาะท้องถิ่น และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาบนมิติของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน ควรเป็นอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 1) เทศบาลตำบลกมลาไสยจำนวน 11,369 คน 2) เทศบาลตำบลธัญญา จำนวน 9,652 คน 3) เทศบาลตำบลหนองแปน จำนวน 6,995 คน 4) เทศบาลตำบลดงลิง จำนวน 19,458 คน 5) เทศบาลตำบลหลักเมือง จำนวน 9,939 คน 6) องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม จำนวน 7,943 คน 7) องค์การบริหารส่วนตำบลเจ้าท่า จำนวน 8,353 คน และ 8) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสมบูรณ์ จำนวน 5,336 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 69,946 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมด 5 เทศบาล 3 องค์การบริหารส่วนตำบล

1.3 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ

2. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (In-depth interview)

2.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ตัวแทนวัดอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2 รูป/คน 2) ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 2 รูป/คน 3) ตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 2 รูป/คน 4) ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 รูป/คน 5) ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 2 รูป/คน 6) ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานกาฬสินธุ์ จำนวน 2 รูป/คน ได้อย่างอิสระ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.3 การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยบูรณาการกับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์”

1. สรุปผลการวิจัยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามการศึกษาวิจัยการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 และเป็นเพศชาย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ประชาชนส่วนใหญ่นี้

อายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 มีสถานภาพสมรส จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีอาชีพค้าขาย จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีรายได้ต่อเดือน 15,991 - 29,999 บาท จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3

2. สรุปผลการวิจัยประวัติความเป็นมาบนมิติของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

สรุปผลการวิจัย การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมา คือ ด้านเส้นทางสายวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ($\bar{X} = 3.98$) และด้านเครือข่ายการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ($\bar{X} = 3.96$) ตามลำดับ

3. สรุปผลการวิจัยประวัติความเป็นมาบนมิติของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ “บูรณาการกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว”

สรุปผลการวิจัยระดับระดับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 ด้านพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.88$) และ ข้อที่ 2 ด้านพฤติกรรมสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.87$) ตามลำดับ

4. สรุปผลการวิจัยการเปรียบเทียบการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

พบว่า 1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ประชาชนมีอายุต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 3) ประชาชนมีสถานภาพสมรสต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 4) ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 5) ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 6) ประชาชนมีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

5. สรุปผลการวิจัยการเปรียบเทียบการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์โดยบูรณาการกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว

พบว่า 1) ประชาชนมีพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคมต่างหากที่มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 2) ประชาชนมีพฤติกรรมสถานศึกษาต่างกัน มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 3) ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองต่างกัน มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน 4) ประชาชนมีพฤติกรรมพฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณีต่างกัน มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการ พฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

6. สรุปผลการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

พบว่า ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น เช่น ทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา ปฏิบัติ ด้านเส้นทางสายวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า เส้นทางสายประวัติศาสตร์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์การสืบสานประเพณีท้องถิ่นอีสาน "ตีสืบสอง คองสืบสี่" เช่น งานมหรหรรพ์โปงลาง แพรว และงานกาชาด งานมหรหรรพ์วิจิตรแพรวราชินีแห่งใหม่ งานบุญยังไฟ ตะไลล้านบ้านกุดหว้านงานสงกรานต์พระธาตุยาคู งานประเพณีตักบาตรเทโวโรหนะงานบุญคุณลาน งานประเพณีบุญบั้งไฟ และมหรหรรพ์เส็งกลองกิ่งประเพณีท้องถิ่นอีสาน" ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า เครือข่ายอยู่ทั่วในสังคมไทย โดยสำนักงานการท่องเที่ยวฯกาฬสินธุ์ นำเครือข่ายการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกาฬสินธุ์ พร้อมเจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเครือข่ายกิจกรรมท่องเที่ยวเปิดเมืองออนซอนกาฬสินธุ์ ด้านการท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดกาฬสินธุ์

7. สรุปผลการวิจัยพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม พบว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ความเป็นกลางและความยืดหยุ่นในการยอมรับและปรับตัวต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ทำให้การท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจจากกระแสโลกออนไลน์สวนทางกับโลกออฟไลน์ การเข้าชมการแสดงศิลปะและงานฝีมือที่ชาวบ้านสร้างขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เทศกาลประจำปี งานเทศกาลศาสนา และเทศกาลท้องถิ่น พฤติกรรมสถานศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยวพบว่า พื้นที่สำคัญทางการศึกษาซึ่งไปในช่องทางการท่องเที่ยวการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมการท่องเที่ยวสามารถช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของสถานที่เยี่ยมชม ซึ่งกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับโลกภายนอก สถานศึกษาการพัฒนาทักษะสังคมการท่องเที่ยวให้โอกาสในการพัฒนาทักษะสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้คนในที่ต่างๆ การเรียนรู้การสื่อสารกับผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน พฤติกรรมทางการเมือง พบว่า มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อน้อยเนื่องจากการเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อความมีเสถียรทางการเมืองส่งผลต่อความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เช่น การมีความสงบเรียบร้อยช่วยสร้างสภาพแวดล้อม และสถานที่บนเส้นทางลัดหรือการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ พฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณี พบว่า พฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณีประเภทการท่องเที่ยวเชิงพุทธ, วัฒนธรรม, ธรรมชาติโดยมีกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวทั่วไป เชิงศาสนา, เชิงวัฒนธรรม, เชิงธรรมชาติ, นักศึกษาฤดูการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีระยะเวลาการท่องเที่ยว1 วันพฤติกรรมทางด้านกิจกรรม เช่นสักการะพระธาตุยาคู ชมสถาปัตยกรรมของวัดพระธาตุยาคู ถ่ายรูปกับวิวทิวทัศน์ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ และชิมอาหารพื้นเมืองพฤติกรรมการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวพักในที่พักในตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือในอำเภอกมลาไสย ใช้จ่ายเงินกับการซื้อของที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่ม

8. สรุปผลการศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน พบว่า พระธาตุยาคู ตั้งอยู่ในอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาพุทธในภาคอีสาน คุณสามารถใช้เส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวจากตัวเมืองกาฬสินธุ์หรือพื้นที่ใกล้เคียงเส้นทางการเดินทางไปยังพระธาตุยาคูจากตัวเมืองกาฬสินธุ์ใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 12 (ทางหลวงกาฬสินธุ์ - มหาสารคาม)เดินทางต่อไปทางทิศตะวันออกประมาณ 19 กิโลเมตรจนถึงสี่แยกทางเข้ากมลาไสยเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 227 ขับตรงไปอีกประมาณ 3-5 กิโลเมตร จะพบป้ายบอกทางเข้าสู่วัดพระธาตุยาคูจากจังหวัดมหาสารคามใช้ถนนหมายเลข 2040 เดินทางมุ่งหน้าสู่ตัวเมืองกมลาไสยเมื่อถึงอำเภอกมลาไสย ให้เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนหมายเลข 227เดินทางต่ออีกประมาณ 3 กิโลเมตร จะถึงพระธาตุยาคูการเดินทางด้วยรถโดยสารจากตัวเมืองกาฬสินธุ์ มีรถประจำทางสายกาฬสินธุ์-มหาสารคาม

สามารถขึ้นรถที่สถานีขนส่ง และลงที่อำเภออมลาลัยจากอำเภออมลาลัย มีบริการรถสองแถวหรือมอเตอร์ไซค์รับจ้างเพื่อเดินทางต่อไปยังพระธาตุยาคุเส้นทางท่องเที่ยวแนะนำในบริเวณพระธาตุยาคุพระธาตุยาคุ ควบคู่กับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญ “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์” มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการวิจัยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน เพศชาย จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 144 คนคิดเป็นร้อยละ 36.9 มีสถานภาพสมรส จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีอาชีพค้าขาย จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีรายได้ต่อเดือน 15,991 - 29,999 บาท จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิรจิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ปัจจัยในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประชาชนรู้สึกว่าจะไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร ปัญหาที่พบประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจสุนทรียภาพ ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี เยาวชนรุ่นใหม่ขาดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีการถ่ายทอดองค์ความรู้ไม่ต่อเนื่องขาดแรงจูงใจไม่เห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม

2. อภิปรายผลการวิจัยประวัติความเป็นมาบนมิตีของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และสายชล ปัญญชิต, 2561) ได้ศึกษารูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ผลศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า เครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในวัดทั้ง 4 วัดนั้นเป็นการดำเนินกิจกรรม และการขยายเครือข่ายทางสังคมที่มาจากการเรียนรู้ภายในที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา การพัฒนาสังคม และที่สำคัญ คือ การปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความร่วมมือต่อกัน

3. อภิปรายผลการวิจัยประวัติความเป็นมาบนมิติของคน เวลา สถานที่ และวิเคราะห์คุณค่าในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ “บูรณาการกับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว”

อภิปรายผลการวิจัยการวิจัยระดับระดับการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤษดา ชูอภัย, 2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่คือ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

4. อภิปรายผลการวิจัยการเปรียบเทียบการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ประชาชนมีเพศต่างกันอายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกัน มีอาชีพต่างกัน มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจัดพิมพ์เผยแพร่ในชุดโครงการวิถีทรรศน์ พบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวถูกทำให้เป็นอุตสาหกรรมดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อจะรีดเงินจากกระเป๋านักท่องเที่ยว พัฒนาการทางการท่องเที่ยวจึงเป็นธุรกิจที่มีผู้ซื้อผู้ขายชัดเจน มุ่งสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา ซึ่งได้แก่การขายบริการทางเพศ การก่อสร้างตึก อาคารขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อจัดการทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นน้ำ ที่ดิน แหล่งท่องเที่ยว ถูกทำลายด้วยแสง สี เสียง

5. อภิปรายผลการวิจัยการเปรียบเทียบการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์โดยบูรณาการกับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว

1) ประชาชนมีพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมสถานศึกษาต่างกัน ต่างกันพฤติกรรมทางการเมืองที่มีพฤติกรรมพฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่พระธาตุยาคุ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยบูรณาการพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมักร ณะเกิงสุข, 2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดการประสานและขาดประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรแวดล้อมบนพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งทางด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว

6. อภิปรายผลการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในมิติพระพุทธศาสนาในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ด้านเส้นทางสายวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธพบว่า จากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา การจัดปฏิบัติธรรม การเวียนเทียน การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น เช่น ทำบุญตักบาตร การแสดงธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม/ประเพณี การจัดนิทรรศการเผยแพร่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประภาส อธินปสาธน์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีหมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดองค์กรชาวบ้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านผู้นำ ด้านเป้าหมาย ด้านกิจกรรมร่วมกับการประสานงานและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล

7. อภิปรายผลการวิจัยพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคู อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ด้านพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมสถานศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยว พฤติกรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณี การมีส่วนร่วมจากชุมชน พบว่า พฤติกรรมโครงสร้างทางสังคมจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ความเป็นกลางและความยืดหยุ่นในการยอมรับและปรับตัวต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ทำให้การท่องเที่ยวมีความหลากหลายและน่าสนใจจากกระแสโลกออนไลน์สวนทางกับโลกออฟไลน์ เพราะเป็นจริงที่ถูกสร้างด้วยมือมนุษย์แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งเพราะมีความสวยงามทางสถาปัตยกรรมและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศาสนาวัฒนธรรมและงานศิลปะการท่องเที่ยวเปิดโอกาสที่ดีในการสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พจนา ชัชวาล, 2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อำเภอคำม่วงจังหวัดกาฬสินธุ์ มีทั้งหมด 9 แห่ง กระจายอยู่ในทุกตำบลของอำเภอคำม่วง มีสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ 3 ด้าน คือ 1) ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี จำนวน 3 แห่ง คือ สิมโบราณตำบลเนินยาง พระบรมธาตุเจดีย์ฐิตสีลมหาเถรานุสรณ์ ตำบลโพน หม้อไหโบราณ ตำบลนาพัน พฤติกรรมทางด้านศาสนา/ศิลปะ/วัฒนธรรมประเพณีประเภทการท่องเที่ยวเชิงพุทธ, วัฒนธรรม,

ธรรมชาติโดยมีกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวทั่วไป เชิงศาสนา, เชิงวัฒนธรรม, เชิงธรรมชาติ, นักศึกษาดูการ
ท่องเที่ยวตลอดทั้งปีระยะเวลาการท่องเที่ยว 1 วันพฤติกรรมทางด้านกิจกรรม เช่นสักการะพระธาตุยาคุ ชม
สถาปัตยกรรมของวัดพระธาตุยาคุ ถ่ายรูปกับวิวทิวทัศน์ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ และชิมอาหารพื้นเมือง
พฤติกรรมการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวพักในที่พักในตัวจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่พระธาตุยาคุ
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์”ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

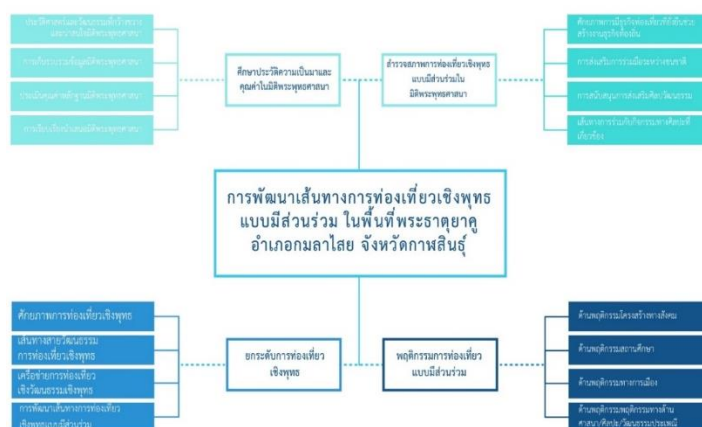
ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรเปิดเวทีภาคประชาชนให้มากขึ้นและนำปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับ
ความเชื่อและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง
2. การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์ความเชื่อ ศรัทธา และแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว
ที่เลือกการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อเข้าใจถึงปัจจัยทางจิตใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยในยุคปัจจุบันที่การท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ
การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์ความต้องการและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจ
2. การท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทย โดยเน้นถึงการพัฒนาแหล่งข้อมูลหรือกิจกรรมที่
สามารถดึงดูดและตอบสนองความคาดหวังของกลุ่มนักท่องเที่ยวเหล่านี้

องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ชุ่มอารีย์. (2565). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์. (2566). *การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2563). *โครงการวิถีทรรศน์ วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประภาส อธิทนปสาธน์. (2563). *การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณี หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พจนา ชัชวาล. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และ สายชล ปัญญาจิต. (2561). รูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา. *วารสารสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)*. 16 (ม.ค.-ธ.ค. 2556)
- สมักร ตะเกิงสุข. (2561). *สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทั่วไป. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- อิทธิพล โกมล. (2553). *การวิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย*. รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.